

چارسوک

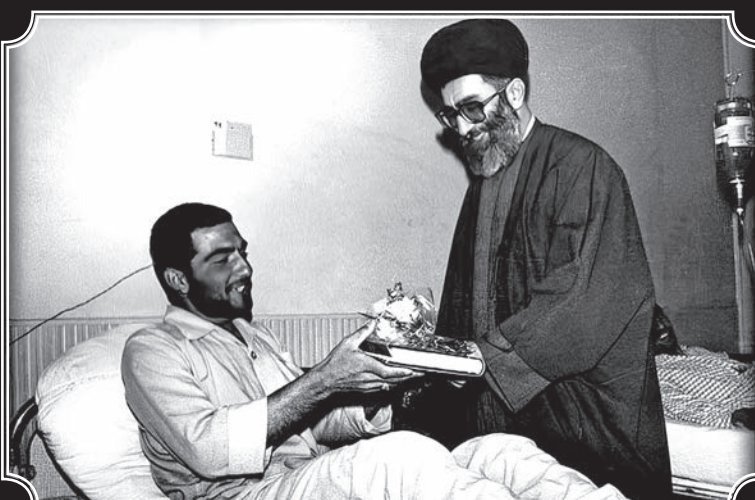
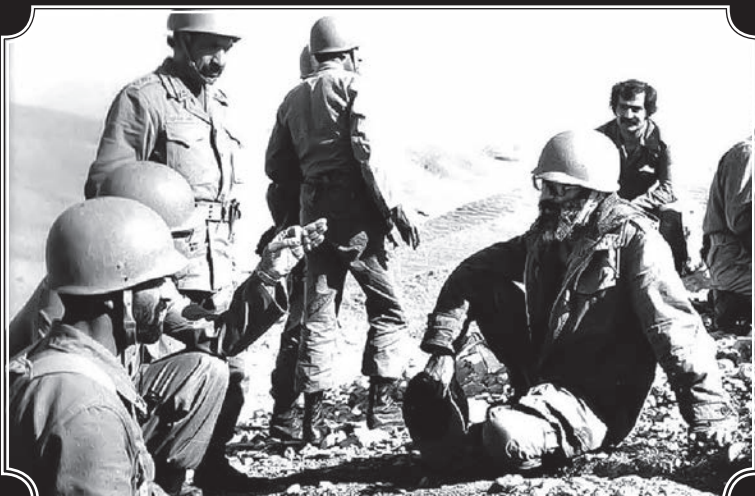

ملت ایران و آزادگان جهان آماده مراسم
وداع و تشییع باشکوه «آقای شهید» هستند

۴۳۲

زندگی نامه رهبر شهید

سید علی حسینی خامنه‌ای در فروردین ماه سال ۱۳۱۸ شمسی برابر با ۱۳۵۸ قمری در مشهد مقدس چشم به جهان گشود و در ۹ اسفند ۱۴۰۴ توسط آمریکا و رژیم صهیونیستی به شهادت رسیدند.

خاندان

پدرش سید جواد خامنه‌ای از علما ومجتهدان عصر خود بود که در نجف متولد شد و در کودکی همراه خانواده‌اش به تبریز آمد. پس از اتمام دوره سطح در حدود ۱۳۳۶ ق به مشهد مهاجرت کرد و در قفه و اصول از محضر بزرگانی چون حاج آقا حسین قمی، میرزا محمد آقازاده خراسانی (کفائی)، میرزاهمدی اصفهانی و حاج فاضل خراسانی و در فلسفه از محضر آقا بزرگ حکیم شهیدی و شیخ اسدالله یزدی بهره‌مند گردید. سپس به نجف رفت و از حوزه درس میرزا محمدحسین نائینی، سید ابوالحسن اصفهانی و آقا ضیاءالدین عراقی کسب فیض کرد و از سه نفر مذکور اجازه اجتهاد گرفت. او در پی تصمیم بازگشت به ایران راهی مشهد شد و برای همیشه در آن شهر اقامت گزید و ضمن تدریس، امامت مسجد صدیقی‌های بازار مشهد (مسجد آذر یاجانی‌ها) را عهده‌دار گردید. او همچنین از امامان جماعت مسجد جامع کربلا فرزندانش به مقامات عالی سیاسی و اجرایی رسیدند، روزانه وی با هم‌ردیفان از جمله حاج میرزا حسین عبائی، حاج سید علی اکبر خونی، حاج میرزا حبیب‌ملکی و… تا ده‌ها سال ادامه داشت. همچنین فردی رهبریزگار و بی‌توجه به امور دنیوی بود و زندگی زاهدانه‌ای داشت. پس از پیروزی انقلاب اسلامی با آنکه فرزندانش به مقامات عالی سیاسی و اجرایی رسیدند، همچنان به زندگی زاهدانه خود ادامه داد. به دلیل بهره‌مندی از کمالات انسانی همواره مورد وثوق مردم بود. در روز شاق صریح مظهر امام راض (ع) به خاک سپرده شد. امام خمینی در پیام تسلیتی به آیت‌الله خامنه‌ای به مناسبت فوت پدرش، آیت‌الله سید جواد خامنه‌ای را عالمی با تقوا و متعهد برشمرد. جد اعلامی ایشان سید محمد حسینی تفرشی نسب به سادات افضلی می‌رساند. شجره‌وی وی به سلطان العلماء احمد، معروف به سلطان سیداحمد می‌رسد که با پنج واسطه از اخلاف امام سجاد (ع)، است. جدش سیدحسین خامنه‌ای در خانه به دنیا آمد و در نجف نزد اساتید بزرگی چون سیدحسین کوه‌کمری، فاضل ایروانی، فاضل شربلیانی، میرزا باقرشکی و میرزا محمد حسن شیرازی تلمذ کرد و پس از طی مدارج علوم دینی در حوزه علمیه نجف اشرف، در زمره فقها و مدرسان آن حوزه قرار گرفت. او به تدریس و تدوین مدرسه طالیبه و امام جماعت مسجد جامع آن شهر شد. دارای افکار بلند سیاسی و اجتماعی و از علمای طرف‌دار مشروطه بود و همواره مردم را به حمایت و پاسداری از نهضت مشروطه تشویق می‌کرد. برخی از آثار علمی ایشان از جمله حاشیه بر کتاب‌های ریاض المسائل، قوانین الاصول، مکاسب شیخ انصاری، فوائداصول و شرح لمعه و وقف کتابخانه حسینی‌شهری در نجف شد. شیخ محمد خیابانی، روحانی مبارز و مجاهد عصر مشروطه، شاگرد و داماد وی بود. سیدمحمد خامنه‌ای مشهور به پیغمبر، عموی آیت‌الله خامنه‌ای از شاگردان آخوند خراسانی، شریعت اصفهانی و دیگر بزرگان نجف بود و فردی آگاه به مسائل زمان و از رجال طرف‌دار مشروطه به‌شمار می‌رفت.

مادر

باتومیردامادی مادر آیت‌الله خامنه‌ای بانویی زاهد، متشرع، آشنا با آیات قرآن، احادیث، تاریخ و ادبیات بود. او در جریان مبارزه با رژیم پهلوی با فرزندان مبارزش، به ویژه آیت‌الله سیدعلی خامنه‌ای هنگام بود. آیت‌الله خامنه‌ای درباره مادرش گفتند: «مادرم خانم بسیار فهیمه، باسواد، کتابخوان، دارای ذوق شعری و هنری، حافظ شناس، البته خانم شناس که میگویم، نه به معنای علمی و اینها، به معنای مأنوس بودن با بایدها و ناخفاظ و باوقار آن کاملاً نبود و صدای خوشی هم داشت. ماقتی بچه بودیم، همه می‌نشستیم و مادرم قرآن می‌خواند؛ خیلی هم قرآن را شیرین و قشنگ می‌خواند. ما بچه‌ها دورش جمع می‌شدیم و برپایمان می‌بناست. ای‌ها بی‌ا که در مورد زندگی پیامبران است، می‌گفت. من خودم اولین بار، زندگی حضرت موسی، زندگی حضرت ابراهیم و بعضی پیامبران دیگر را از مادر-م به این مناسبت شنیدم. قرآن که می‌خواند، به آیاتی که نام پیامبران در آن است می‌رسید، با می‌کرد به شرح دادن.» آیت‌الله سیدهاشم نجفی‌آبادی (عمر دامادی) جد مادری آیت‌الله خامنه‌ای (از خاندان میرداماد فیلسوف مشهور صرافیه) از شاگردان آخوند خراسانی و میرزا محمدحسین نائینی، از علما و مفسران قرآن و از ائمه جماعت مسجد گوهرشاد بود و در عین حال به امریه معروف و نهی از منکر اهتمام ویژه‌ای داشت و در پی اعتراض به کشتار مردم در مسجد گوهرشاد در دوره حکومت رضاشاه، به سمنان تبعید شد. آیت‌الله خامنه‌ای از سوی مادر، به محمد دبایح فرزند امام جعفر صادق (ع) نسب می‌رساند.

تحصیل و تدریس

سیدعلی خامنه‌ای تحصیل را در چهار سالگی از مکتب‌خانه و با فراگیری قرآن کریم شروع کرد. دوره دبستان را در نخستین مدرسه اسلامی مشهد، دارالتعلیم دایمتی، گذراند. در همین ایام، با دبگری قرآنت و تجوید قرآن را نزد برخی قاریان قرآن مشهد آغاز کرد. هم‌زمان با تحصیل در کلاس پنجم دبستان، تحصیلات مقدماتی حوزوی را نیز آغاز کرد. شوق و افرا و به تحصیلات حوزوی و تشویق والدین سبب شد که وی پس از اتمام دوره دبستان، وارد دنیای طلبگی شود و تحصیلات علوم دینی را در مدرسه سلیمان خان ادامه دهد. وی بخشی از مقدمات رانیز نزد پدر طی کرد. سپس به مدرسه نواب رفت و دوره سطح را در آن به پایان برد. هم‌زمان با تحصیلات حوزوی دوره دبیرستان را تا سال دوم متوسطه ادامه داد. وی معالِم الاصول را نزد آیت‌الله سیدمحمدحسین سیمستانی و شرح لمعه را نزد پدر و میرزا احمد مدرس یزدی فراگرفت. رسائل، مکاسب و کفایه را نیز نزد پدر و آیت‌الله حاج شیخ‌هاشم خروینی آموخت. در سال ۱۳۳۴ ش، در درس خارج قفه آیت‌الله سید محمد‌هادی میلالی حاضر شد. وی در ۱۳۳۶ ش طی سفری کوتاه‌هی همراه خانواده به نجف اشرف مهاجرت کرد و در درس مدرسان تمام‌معه حوزة نجف، از جمله آیات سید محسن حکیم، سید ابوالقاسم خوبی، سید محمود شام‌رودی، میرزا باقر زنجانی و میرزا حسن چمنچوری حضور یافت. ولی به دلیل عدم تمایل پدر برای اقامت در آن شهر به مشهد بازگشت و به مدت یک سال دیگر در درس آیات میلالی حاضر شد. سپس در سال ۱۳۳۷ ش به مشهد ادامه تحصیل عازم حوزه علمیه قم شد. در همین سال و پیش از عزیمت به قم، آیت‌الله محمد‌هادی میلالی به وی اجازه و ولایت داده بود. سید علی خامنه‌ای، در قم نزد بزرگانی چون آیات حاج آقا حسین بروجردی، امام خمینی، حاج شیخ مرتضی انصاری یزدی، سیدمحمدحقیق داماد و علامه طباطبائی تلمذ نمود. در مدت اقامت در قم اکثر وقت خود را به تحقیق، مطالعه و تدریس می‌گذراند. آیت‌الله خامنه‌ای در ۱۳۴۳ ش به دلیل عارضه بینایی پدر و کمک به وی به ضرورت از قم به مشهد بازگشت و بار دیگر در جلسات درس آیت‌الله میلالی حضور یافت که تا سال ۱۳۴۹ ادامه داشت. او از ابتدای حضور در مشهد، به تدریس سطوح عالی قفه و اصول (رسائل، مکاسب و کفایه) و برگزاری جلسات تفسیر برای عموم همت گماشت. در این جلسات جمعیت کثیری از قشر جوان به ویژه دانشجویان حضور پیدا می‌کردند. در جلسات تفسیر خود، هم‌ترین پایه‌های فکری اسلام و اندیشه اسلامی را از خلال آیات قرآن استخراج و بیان می‌نمود و به تعمیم بنیان‌های اندیشه مبارزه و پراندازی حکومت طاغوت می پرداخت به صورتی که شرکت‌کننده در درس تفسیر او به این نتیجه تفرقی و طبیعی می‌رسید که حکومتی بر پایه اسلام و معارف دین باید در کشور تحقق یابد. یکی از اهداف اصلی او تفسیر، انتقال مبانی انقلاب اسلامی به جامعه بود از سال ۱۳۴۷ درس تخصصی تفسیر را نیز برای طلاب علوم دینی شروع کرد که این دروس و جلسات تفسیر تا سال ۱۳۵۶ و قبل از دستگیری و تبعید به ایران شهادت‌آمده داشت. جلسات تفسیر در سالیانی از دوره ریاست جمهوری و پس از آن ادامه داشت. ایشان از سال ۱۳۶۹ ش تدریس خارج قفه را آغاز کرد و به تدریس ابواب جهاد، فقه، مکاسب محرمة و صلاة مسافر پرداختند.

شخصیت ادبی

آیت‌الله خامنه‌ای با حوزه‌شعر و ادبیات مأنوس بودند و همواره به مطالعه رمان و

نگاهی گذرا به زندگی نامه حضرت آیت‌الله العظمی شهید سیدعلی حسینی خامنه‌ای

سیدعلی حسینی خامنه‌ای فرزند مرحوم آیت‌الله حاج سید جواد حسینی خامنه‌ای، در فروردین ماه سال ۱۳۱۸ شمسی برابر با ۱۳۵۸ قمری در مشهد مقدس چشم به جهان گشود و در ۹ اسفند ۱۴۰۴ توسط آمریکا و رژیم صهیونیستی به شهادت رسیدند. او دومین پسر خانواده بود و زندگی مرحوم سید جواد خامنه‌ای هم مانند بیشتر روحانیون و مدرسان علوم دینی، بسیار ساده بود. امام شهید در اینباره فرموده اند: «پدرم روحانی معروفی بود، اما خیلی پارسا و گوشه‌گیر […]. زندگی ما به سختی می‌گذشت. من بادم هست شب‌هایی اتفاقی می افتاد که در منزل ما شام نبود. مادرم برای ما شام تهیه می کرد. […] آن شام هم تان و کشمش بود.»
خانۀ‌ه‌ای که خانواده سید جواد در آن زندگی می کردند در یکی از محله‌های فقیرنشین مشهد بود: «منزل پدری من که در آن متولد شدم تا چهار پنج سالگی من، یک خانه ۷۰۰ متری در محله فقیرنشین مشهد بود که فقط یک اتاق داشت و یک زیرزمین تاریک و خفۀ‌ای؛ هنگامی که برای پدرم میهمان می آمد- و معمولاً پدر بنابر این که روحانی و محل مراجعه مردم بود، میهمان داشت- همه ما باید به زیرزمین می رفتیم تا میهمان برود. بعد ده‌های که به پدر ارادت داشتند، زمین کوچکی را کنار این منزل خریدند به آن اضافه کردند و مادر را بی‌ساعت شایم.»

نهضت اسلامی در غیاب امام خمینی – که در حصر به سر می برد- تشکیل می شد، فعالیت‌های سیاسی اش را تا دوام بخشد. اندکی پس از آن به حوزه علمیه قم بازگشت و با کمک و همکاری برخی روحانیون مبارز به‌سازمان ادبی و شاعرهمی پرداختند. ماسیاری از شاعران، نویسندگان و روشنفکران زمانه در ارتباط بود. در ایامی که در مشهد حضور داشت در برخی از انجمن‌های ادبی که با حضور شعرای بزرگ تشکیل می شد شرکت می کرد. در انجمن‌های ادبی به نقد شعری پرداخت. خود نیز اشعاری سروده و در سال‌های اخیر تخلص «امین» را برگزیده‌است. مطالعه کتب تاریخی بخش دیگری از برنامه مطالعاتی دائمی ایشان است و به مباحث و موضوعات تاریخ معاصر احاطه دارند.

آثار

آیت‌الله خامنه‌ای تحقیق و تألیف را از دوران طلبگی آغاز کرد و تقریرات دروس استاید خود را نگاشت و قبل از پیروزی انقلاب به ترجمه و تألیف چند اثر همت گماشت.

تألیف‌ها و پژوهش‌ها:

۱- چهار کتاب اصلی علم رجال ۲- طرح کلی اندیشه اسلامی در قرآن ۳- پیشوای صادق ۴- زرفای نماز ۵- صبر ۶- روح‌توحیدی نقد عبودیت غیر خدا ۷- گزارش از سابقه تاریخی و اوضاع کنونی حوزه علمیه قم

ترجمه‌ها:

۱- آینه‌د در قلمرو اسلام، نوشته سید قطب ۲- صلح امام حسن؛ پرشکوهرترین نرمش قهرمانانه تاریخ، نوشته شیخ راضی آل لایمن ۳- تفسیر فی ظلال القرآن، نوشته سید قطب ۴- مسلمانان در نهضت آزادی هندوستان، نوشته عبدالمنعم التمره۵- ادعائمه علیه تمدن غرب (ترجمه و تحقیقات) ۶- علاوه بر آن، بسیاری از آراء و اندیشه‌های ایشان که در گفتار و نوشتار ایشان وارد در قالب پیام، سخنرانی، خطبه، مصاحبه منعکس شده‌است به صورت کتاب و نرم‌افزار با عناوین گوناگون و به صورت موضوعی منتشر گردیده و برخی از آنها نیز به زبان‌های دیگر ترجمه شده‌است. همچنین، پایان نامه‌ها، رساله‌ها، مقالات و کتاب‌های گوناگونی ناظر به افکار و اندیشه‌های ایشان تألیف و تدوین شده‌است. نیز، بخشی از مجموعه بیانات و مکتوبات ایشان در دوره رهبری با عنوان «حدیث ولایت» منتشر گردیده‌است.

دوران مبارزات پیش از انقلاب

پیشینه فعالیت‌های سیاسی، مذهبی خاندان آیت‌الله خامنه‌ای، از او زمینه‌تزیبتی برای مبارزه سیاسی، مذهبی فراهم آورده بود. نقطه آغازین ورود به فعالیت‌های سیاسی، دیدار او با سیدمحمدتقی نواب صفوی (میرلوحی) در مشهد بود که به بیان خود او اولین بارقه‌های انقلابی را در وی پدید آورد. نخستین دیدار وی با امام خمینی (ره) در سال ۱۳۳۳ ش صورت گرفت اما چهره سیاسی امام خمینی برای اولین بار در جریان لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی برای ایشان آشکوف شد.

آیت‌الله خامنه‌ای با آغاز نهضت اسلامی به رهبری امام خمینی در سال ۱۳۴۱ ش وارد عرصه‌های گوناگون مبارزه با طاغوت شد. جزو نخستین افرادی بود که همکاری و فعالیت مبارزاتی را در دوره قبل از قیام خرداد ۱۳۴۲ آغاز کرد. در بهمن ۱۳۴۱، پس از همه‌پرسی لایحه انجمن‌های ایالتی و ولایتی، آیت‌الله خامنه‌ای و برادرش سیدمحمد مأثور رساندن گزارش آیت‌الله محمد‌هادی میلالی به امام خمینی در قالب نامه در مورد واکنش مردم مشهد به این همه‌پرسی شدند.

نخستین دستگیری (امام خرداد)

در سال ۱۳۴۲ و در آستانه ماه محرم، امام خمینی وی را مأثور ساخت پیام‌هایی را به آیت‌الله میلالی و علما، روحانیون و هیأت‌های مذهبی خراسان در جهت تدوین نهضت و آگاه‌سازی مردم در قبال تبلیغات رژیم پهلوی انتقال دهد. امام خمینی در این پیام‌ها خط‌مشی مبارزه را ترسیم کرده و از علما و روحانیون خواسته بود به منظور تبیین جنایات رژیم پهلوی، ذکر واقعه مدرسه قبضیه از روز هفتم محرم در منابر خوانده شود. آیت‌الله خامنه‌ای خود نیز برای محقق شدن هدف و اجرای خط‌مشی امام خمینی راهی بیرجند- که تحت نفوذ خاندان علم بود- شد و در منابر و مجالس آن شهر درباره حادنه مدرسه قبضیه و سلطه اسرائیل بر جوامع اسلامی سخنرانی کرد. به دنبال این سخنرانی‌ها، وی در خرداد ۱۳۴۲ مقارن با هفتم ماه محرم ۱۳۸۲، دستگیر و مشهد زندانی شد. پس ازادی وی، آیت‌الله محمد‌هادی میلالی از او دیدن کرد. آیت‌الله خامنه‌ای پس از آن با حضور در جلساتی که در منزل آیت‌الله میلالی به منظور تدوین

کند. این اقدام وی سبب شد مأثوران ساواک از حضور او در مشهد اطلاع یافته و در فروردین همان سال، در مراسم تشییع جنازه آیت‌الله شیخ مجتبی قزوینی، وی را دستگیر کنند. او در تیر همان سال آزاد شد. اندکی پس ازادی، در تهران به ملاقات زندانیان سیاسی رفت. آیت‌الله خامنه‌ای از طریق ارتباط با مبارزین در نقاط مختلف، سعی در تشکیل بخشیدن به مبارزین و مبارزه، تربیت نسل‌های جدید مبارزین و انقلابیون براساس اندیشه اسلامی خصوصاً بین طلاب علوم دینی و دانشجویان، سعی در اخذ مبانی مبارزه از قرآن و حدیث، مقابله با اندیشه‌های مادیکر اربانه مارکسیستی و لیبرالیستی و آنان آن، به تعمیق اندیشه اسلامی و مبارزه در چهارچوب نهضت امام خمینی پرداخت و علیرغم مقابله رژیم پهلوی به موفقیت‌های زیادی دست یافت. نگاه چندبُعدی به مبارزه، استفاده از شبکه عظیم اطلاع‌رسانی نهضت امام خمینی و رسانه‌ها فرارگیر مینرو عملگرایی اش، از برخی علل موفقیت ایشان بود. در پی وقوع زمین‌لرزه ویرانگر جنوب خراسان در ۹ شهریور ۱۳۴۷ ده‌ای از روحانیون خراسان به سرپرستی آیت‌الله خامنه‌ای با هدف امداد و سامان دهی کمک‌های مردمی به زلزله‌زدگان، عازم فردوس شدند. این اقدام با مخالفت مقامات امنیتی محلی روبه‌رو شد اما گروه امداد اقدامات مؤثری در کمک‌رسانی به زلزله‌زدگان انجام داد. حضور و کمک‌رسانی دوماهه آیت‌الله خامنه‌ای در فردوس فرصتی پدید آورد تا با مشکلات مردم زلزله‌زده از نزدیک آشنا شود و با آنان مأتوس گردد و در مجالس و منابر و همچنین هیئت‌های مذهبی، پیام نهضت اسلامی را برای مردم آن سامان تبیین کند. این فعالیت‌ها حساسیت شهرپای و ساواک خراسان را برانگیخت و به اقامتش در فردوس پایان داده شد. او در اواخر دی‌ماه همان سال به قصد زیارت عتبات عالیات و دیدار با امام خمینی (ره) اقدام کرد اما با مخالفت و معانعت ساواک روبه‌رو شد. این محدودیت تا پیروزی انقلاب اسلامی ادامه داشت و وی ممنوع الخروج بود.

محکومیت به شش ماه حبس

آیت‌الله خامنه‌ای به اتهام عضویت در گروه بازنده نقره به شش ماه زندان محکوم گردید. به دنبال انتشار این خبر در روزنامه کیهان و اخضار آیت‌الله خامنه‌ای به دادگاه تجدیدنظر، وی پس از مشورت با عدای از علمای مشهد از حضور در دادگاه خودداری ورزید. او با آنکه تحت پیگرد بود با برخی از روحانیون مبارز از جمله سید محمود طالقانی، سیدمحمد راضی‌سعیدی، محمد جواد باهنر، محمد زاهدی‌مهدوی‌کی، مرتضی مطهری، اکبرهاشمی رفسنجانی و فضل‌الله محلاتی در مشهد و تهران ارتباط داشت و به زعم اقامت در مشهد در بسیاری از جلسات علما و روحانیون مبارز تهران حضور می یافت. او با تشکیل جلساتی با حضور عدای از روحانیون درباره اعزام روحانیون و طلاب به روستاهای اطراف مشهد تصمیم‌گیری و اقدام می کرد. آیت‌الله خامنه‌ای با نگاه عقیدتی به نهضت اسلامی و پرورش فکری مردم برآن مبنا، مبارزات خود را ادامه داد. او با برگزاری جلسات تفسیر برای طلاب علوم دینی و دانشجویان و ایراد سخنرانی برای اقشار مختلف مردم می‌کوشید مبانی دینی- اعتقادی آنان را تقویت نماید. او معتقد بود تحقق آرمان‌های اسلامی در بستری از کوشش‌های فرهنگی ممکن است و خیزش‌های مردمی جز با گسترش آگاهی و دانایی محقق نخواهد شد. جریان روشنفکری جریان فعال و مبارز در دانشگاه‌ها تلقی می‌شد. این رویکرد را در واکنش به فعالیت‌های جریان‌های سیاسی معتقد به تفکر مارکسیستی، ضروری می‌دانست. در این زمینه فعالیت‌های علمی و جلساتی را با شرکت مبارزان و منتقدان اسلامی در سال ۱۳۴۸ برگزار کرد.

سخنرانی‌ها در حسینیه ارشاد و مسجد الجواد تهران

آیت‌الله خامنه‌ای با بسیاری از روشنفکران و کاتبان‌های روشنفکری مشهور در عرصه مبارزه نیز ارتباط و همکاری داشت. وی در سال ۱۳۴۸ ش منظر تبیین مباحث تأثیرگذار در روند مبارزه به ایراد سخنرانی‌هایی در برخی مراکز فعال سیاسی، اسلامی در تهران از جمله حسینیه ارشاد و مسجد الجواد تهران دعوت شد. سخنرانی‌های وی در حسینیه ارشاد که در او خراسال ۱۳۴۸ و به دنبال دعوت آیت‌الله مرتضی مطهری از وی صورت گرفت سخنرانی در مسجد الجواد تهران، به دعوت انجمن اسلامی مهندسی، تأثیر زیادی در روشنگری نسل جوان، به ویژه دانشجویان و دانش‌آموزان داشت. آیت‌الله خامنه‌ای در بهار ۱۳۴۹ در جهت علق بخشیدن به روند نهضت اسلامی و تقویت بن‌مایه‌های عقیدتی مبارزه با رژیم پهلوی، سلسله جلساتی رایابه گذار کرد که در آن دیدمبارزاتی خودمختی بر تدوین جهان‌بینی وایدنوتولوژی اسلامی را با دعوت از افرادی چون مرتضی مطهری، سید محمود طالقانی، سید ابوالفضل زنجانی، مهدی بازرگان، اکبرهاشمی رفسنجانی، دیدالله سحابی، عباس شیبانی و کاظم‌سامی به بحث و بررسی گذاشت. این سلسله جلسات به تدوین جهان‌بینی وایدنوتولوژی اسلامی انجامید.

چهارمین بازداشت

با درگذشت آیت‌الله سید محسن حکیم در خرداد ۱۳۴۹ بیحث مرجعیت که در گذشته پس از رحلت آیت‌الله گذار کرد که در آن دیدمبارزاتی خودمختی بر تدوین جامعه مطرح گردید و در این میان آیت‌الله خامنه‌ای ضمن گرامیداشت مقام فقهی و علمی آیت‌الله حکیم و ارسال پیام‌های تسلیت به برخی از علما، تلاش مضاعفی برای تحکیم مرجعیت امام خمینی به عنوان مرجع تقلید انجام داد. در همان ایام و به دنبال شهادت آیت‌الله سید محمد راضی‌سعیدی در خرداد ۱۳۴۹ توسط ساواک که از مهم‌ترین مروجین امام خمینی در آن مقطع بود، تلاش کرد به همراه شمار دیگری از مبارزان ضمن هدایت واکنش‌های مردمی در اعتراض به شهادت وی، از موقعیت پدید آمده به نفع مبارزه بهره‌برد. برآثر جریان‌سازی وی در این شهر بود که عدای از طلب‌علوم دینی به تهیه و انتشار اعلامیه‌هایی در حمایت از امام خمینی و انتقاد از رژیم و ساواک اقدام کردند. به دنبال آن و با گسترش دامنه اعتراضات مبارزان ساواک مشهد در ۲ مهر ۱۳۴۹ دستگیری مدتی در زندان لشکر خراسان، تنها زندان امنیتی مشهد، با داشت کرد. در محرم ۱۳۴۹ اسفند ۱۳۴۹ ای‌ت‌که نام آیت‌الله خامنه‌ای در اعتراضات اسلامی ممنوع اعلامی شد. ساواک قرار گرفته بود وی سخنرانی‌هایی در هیئت انصارالحسین تهران ایراد کرد. آیت‌الله خامنه‌ای در سال ۱۳۵۰ به دعوت آیت‌الله طالقانی سخنرانی‌هایی در مسجد هدایت تهران که کانون توجه دانشجویان و جوانان مبارز بود، ایراد کرد.

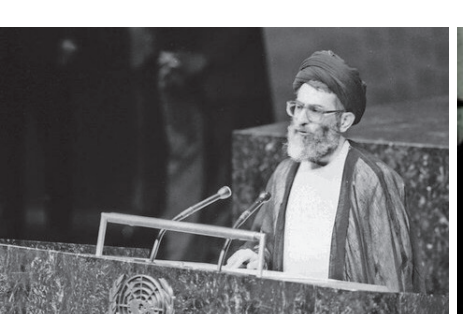
سه مرتبه بازداشت در سال ۱۳۵۰

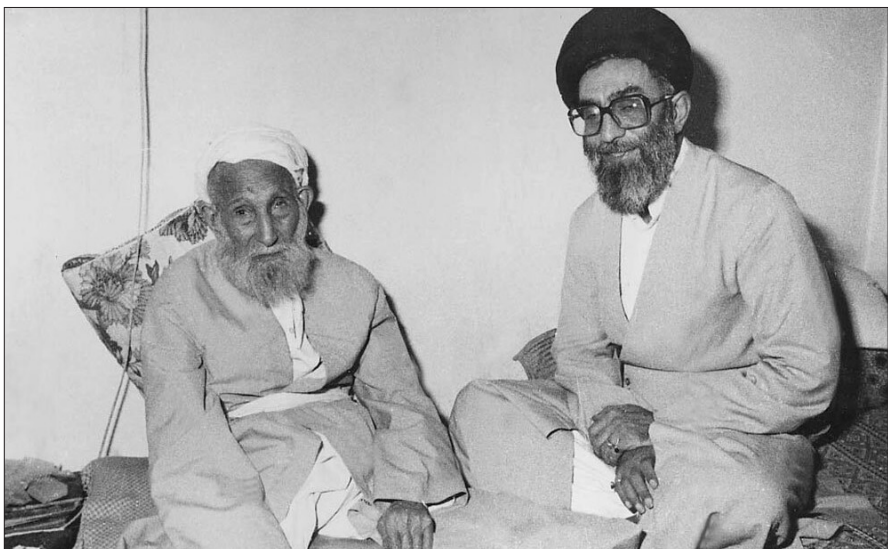
در پی تحریم جشن‌های ۲۵۰ساله ز سوی امام خمینی ساواک مراقبت‌های شدیدی نسبت به فعالیت روحانیون مبارز در پیش گرفت. براین اساس وی در مرداد ۱۳۵۰ به ساواک مشهد اخطار و مدتی در زندان لشکر خراسان بازداشت شد. او پس ازادی، فعالیت‌های خود را ادامه داد و در همان سال دوبار دیگر نیز بازداشت شد؛ یکی در آبان ۱۳۵۰ که به بازداشت کوتاه‌مدت وی در زندان لشکر خراسان انجامید. دیگری در آذر همان سال که به اتهام اقدام برضد امنیت داخلی به سه‌ماه حبس محکوم گردید.

ادامه جلسات درس در تهران، مشهد و نیشابور

پس وی ازادی، فعالیت‌های سیاسی، اجتماعی خود را گسترش داد و بارها در جلسات هیئت انصارالرحسین و مسجد نازمک تهران حضور یافت و سخنرانی‌هایی در موضوعات دینی و سیاسی ایراد کرد. جلسات درس و تفسیر او در مدرسه میرزا جعفر و مسجد امام حسن (ع) و مسجد قبه و نیز در منزلش در مشهد ادامه داشت. مخاطب او در این جلسات دانش‌آموزان، دانشجویان، طلاب جوان و گروه‌هایی از اقشار مختلف مردم بودند که وی آنان را با تفکر اسلام انقلابی و سیاسی آشنا می ساخت. عدد زیادی از مخاطبان جلسات و شاگردان او بعداً در اوج مبارزات در نقاط مختلف کشور به‌گاهی بخشی پرداختند. گزارش‌های جلسات سخنرانی و درس او بارها از سوی مأثوران امنیتی منعکس شده‌است.

ادامه در صفحه ۳

از نظر ساواک، افرادی چون آیت‌الله خامنه‌ای از مدرسان روشنفکرو انقلابی حوزه‌های علمیه تلقی می‌شدند که ضمن داشتن ارتباط با دانشجویان و جوانان، مرجع اندیشه‌های مبارزاتی امام خمینی و خواستار آگاه ساختن طلاب علوم دینی به مسائل سیاسی و اجتماعی بودند.

آیت‌الله خامنه‌ای در فروردین ۱۳۵۲ برای تبلیغ عازم نیشابور شد و در مساجد آن شهر سلسله جلسات درس اصول عقاید را که هفته‌ای یک بار در روزهای سه‌شنبه برگزار می‌شد، دایر کرد. در خرداد ۱۳۵۷ آیت‌الله خامنه‌ای در مسجد امام حسن (ع) و منزلش را تعطیل کرد. آیت‌الله خامنه‌ای در آذر ۱۳۵۲ محل اقامه نماز جماعت و جلسات تفسیر خود را به دعوت بابی و واقف مسجد کرامت، به آن مسجد انتقال داد و مسجد یادشده را به کانون فعالیت دانشجویان و طلاب جوان تبدیل کرد. ساواک شهید را به کانون فعالیت‌های سیاسی گسترده او، او را از اقامه نماز جماعت در آن مسجد باز داشت.

زندان هشتم: سخت‌ترین دوره حبس

در آبان ۱۳۵۲ به دعوت آیت‌الله محمد منتق، امام جماعت مسجد جویبد تهران که در آن ایام ممنوع المنبر شده بود، در آن مسجد به سخنرانی پرداخت. در پی آن ساواک به دستگیری آیت‌الله منتق و تعطیلی مسجد جویبد به عنوان یکی از کانون‌های مهم مبارزه اقدام کرد. به دنبال آن، منزل آیت‌الله خامنه‌ای هم در آذرماه همان سال مورد بازرسی ساواک قرار گرفت. ساواک علت بازرسی را اظهار تادیب در جلسه‌ای خصوصی درباره ضرورت ایجاد جمعیتی برای سامان دهی مبارزه و استفاده از فرصت‌ها برای پیشبرد اهداف نهضت اسلامی در مشهد اعلام نمود. در نهایت آیت‌الله خامنه‌ای در دی ۱۳۵۲ برای مشهد به دستگیری بارین با به زندان کمپنه مشترک ضد خرابکاری در تهران منتقل گردید و به گفته خود شورازترین و سخت‌ترین وضعیت حبس خود را تجربه کرد. او در اجازت ملاقات نداشت و از وضعیت و محل حبس او اطلاعی به خانواده‌اش نیز داده نبود.

فعالیت‌های منجر به تبعید

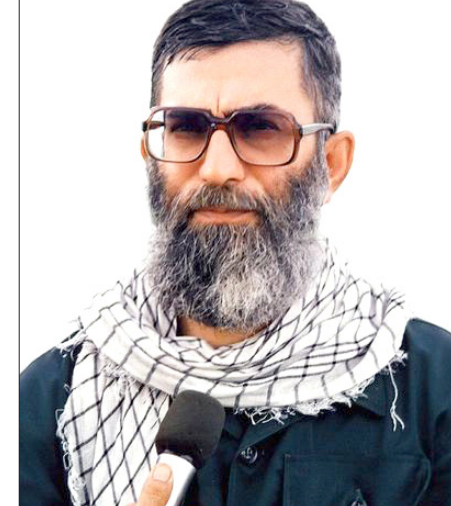
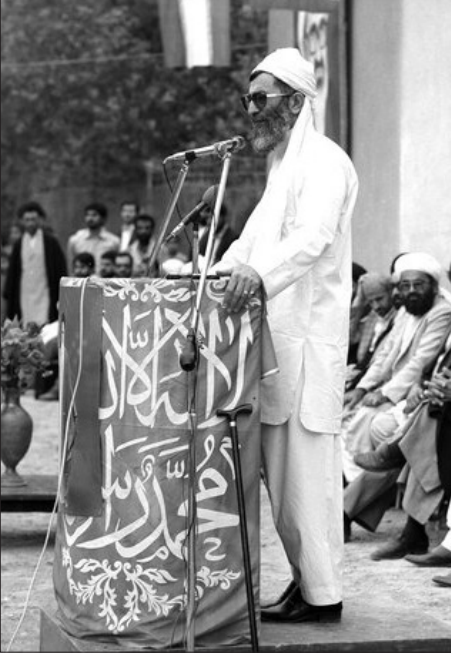
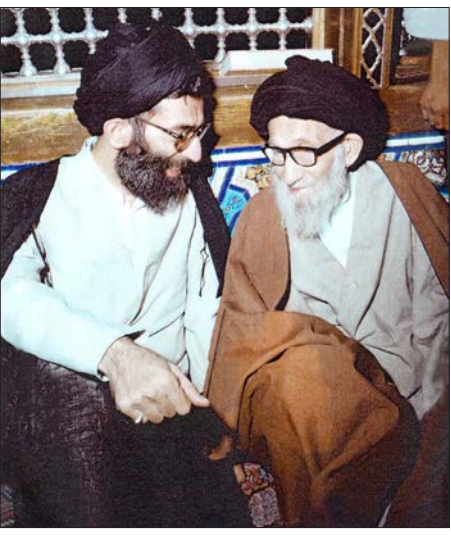
او در ۲ شهریور ۱۳۵۴ در زندان آزاد شد، اما تحت مراقبت مأموران امنیتی بود و اقامه جماعت، سخنرانی، تدریس و جلسات تفسیری حتی در منزلش ممنوع شده بود؛ اما با دروغ همه محدودیت‌های سیاسی و امنیتی جلسات تفسیر و فعالیت‌ها و اقدامات روشنگرانه انقلابی خود را به صورت مخفیانه پی گرفت و پرداخت شوره‌های امام خمینی به طلاب علوم دینی را نیز ادامه داد. در او خراسال ۱۳۵۴ مخفیانه کتاب طرح کلی اندیشه اسلامی را قرآن را نام مستعار سید علی حسینی منتشر کرد. او در خرداد ۱۳۵۵، به دنبال وقوع سیل در قوچان، گروهی را تشکیل داد که از مشهد برای کمک‌رسانی به شهرهای بامدادرسانی پرداختند. با استقرار در مدرسه عویمه آن شهر به هم‌امدادرسانی پرداختند. در اسناد ساواک گزارش‌هایی درباره فعالیت‌های سیاسی آیت‌الله خامنه‌ای و پدرش در او خراسال ۱۳۵۵ در مشهد وجود دارد که به طر فارسی از امام خمینی و تبلیغ فعالیت‌های مبارزانه او پرداخته‌اند. آیت‌الله خامنه‌ای به محرم ۱۳۹۶/دی ۱۳۵۵ سخنرانی‌هایی علیه رژیم ایراد کرد و ضمن برگزاری سلسله جلسات مباحثه درباره تبیین فضای فکری، فرهنگی، و بهونه برای دانشجویان و جوانان و نیز حضور در جلسات علماء و روحانیون تهران روند مبارزه را پیش برد. از سوی دیگر، ساواک هم می‌کوشید برای دست آوردن مستندات علیه او مبارزان دیگر در آن جلسات نفوذ کند. به دنبال درگذشت علی شریعتی در لندن در ۲۹ خرداد ۱۳۵۴ آیت‌الله خامنه‌ای در بزرگداشت و مراسم ترحیم وی حضور داشت. این حضور او به دلیل آشنایی و ارتباط دیرینه‌اش با شریعتی و پدرش بود.

تبعید به ایرانشهر

به دنبال درگذشت آیت‌الله سید مصطفی خمینی در آبان اول ۱۳۵۴ در نجف اشرف، آیت‌الله خامنه‌ای به همراه برخی از مبارزان مراسم ختمی در آبان در مسجد ملاهاشم برگزار کرد. همان ایام به همراه عده‌ای از علمای مشهد تکرار فستیبل به امام خمینی در نجف مخاره کردند. با درگذشت آیت‌الله سید مصطفی خمینی و تحولاتی که در پی آن پدید آمد، نهضت اسلامی وارد مرحله‌های جدیدی شد و حرکت‌های جدی برای پیروزی انقلاب آغاز گردید. رژیم پهلوی هم در واکنش به این فعالیت‌ها، به‌رغم اعلام سیاست فضای باز سیاسی، با سرکوب و خفگان فعالیت‌های مبارزان را محدود کرد. به دنبال اجرای این سیاست، برخی از مبارزان سرشناس به تبعید مجرم شدند که آیت‌الله خامنه‌ای هم در زمره آنان بود. او از سوی کمیسیون امنیت اجتماعی خراسان به سه سال تبعید در ایرانشهر مجرم گردید و مأموران ساواک در آذر ۱۳۵۶ به منزل او ویرش قطع ارتباط او با مردم و مبارزان به دنبال آن، عدم توفیق وی در امر مبارزه و افتخاری علیه حکومت بود؛ اما وی به علت تعامل با نسل اشتهاش و محبوبیتی در میان مردم ایرانشهر یافت و با بهره‌گیری از این فرصت‌ها پیام انقلاب را به مردم دوزترین نقاط کشور رساند. سخنرانی‌های او در مسجد آل رسول ایرانشهر و رفت و آمد علماء و روحانیون مبارز، نیروهای انقلابی و اقشار مختلف مردم به منزل، او عوامل امنیتی را بر آن داشت که فعالیت‌های او را محدود سازند و از رفت و آمد مردم معانعت به عمل آورند. او در فروردین ۱۳۵۷ در پی کشتار مردم در یزد، در نامه‌ای به آیت‌الله محمد صوفی این اقدام وحشیانه رژیم پهلوی را محکوم کرد و ضمن ترغیب مردم به ادامه مبارزه، به یاد هیات آن حادثه را گرمی داشت. این نامه به صورت اعلامیه در سراسر کشور پخش گردید. وقوع سیل در ایرانشهر در ۱۱ تیر ۱۳۵۷ موقعیتی فراهم کرد تا آیت‌الله خامنه‌ای با توجه به تجربیات پیشینش، مدیریت نیرو گروه‌امداد را عهد دهد شود. وی با هماهنگی‌هایی که با روحانیون شهرهای مختلف از جمله یزد و مشهد داشت، توانست کمک‌های مردمی را از اقصانقاط ایران جذب و بر بین سیدلها تقسیم کند. آیت‌الله خامنه‌ای در دوران تبعید ارتباط خود را با مبارزان و علمای تراز اول مبارزه در شهرهای ایران حفظ کرد و پیوسته کتابتاتی درباره نهضت اسلامی با آنان داشت و از این طریق در جریان بسیاری از حوادث و رخدادها قرار می‌گرفت و با نامه‌نگاری‌های گوناگون در بسیاری از تصمیم‌گیری‌های جمعی علماء مشارکت می‌کرد.

تبعید به جیرفت

با خروج انقلاب اسلامی در آستانه ماه رمضان، ۲۸ شعبان ۱۳۹۸/۲۸ تیر ۱۳۵۷، شعاری از طلاب حوزه علمیه مشهد به ادامه تبعید آیت‌الله خامنه‌ای اعتراض و خواستار بازگشت وی به مشهد شدند که به دخالت مأموران انتظامی انجامید. گسترش فعالیت‌های انقلابی و مردمی آیت‌الله

سایر علماء، دانشگاهیان و مردم ابعاد وسیعی به خود گرفت. شب قبل از آغاز تحصن، آیت‌الله بهشتی در بهشت زهرا سخنرانی کرد و آیت‌الله خامنه‌ای قطعنامه‌ای را که خود تهیه کرده بود برای مردم قرائت نمود و باین برنامه تحصن روز بعد در مسجد دانشگاه تهران قطعیت یافت. آیت‌الله خامنه‌ای در طول تحصن با تشکیل ستادی و مشارکت برخی از مبارزین متخصص به اقداماتی دست زدند که عمده‌ترین آنها انجام سخنرانی، انتشار اعلامیه و انتشار نشریه‌ای به نام «تحصن» بود. متحصنان در روز هشتم بهمن با صدور اعلامیه‌ای تأکید کردند تا باز شدن فرودگاه‌ها به روی امام خمینی به تحصن ادامه خواهند داد. این تحصن که تا صبح روز ۹ بهمن ادامه یافت، مسجد دانشگاه تهران را به کانونی تأثیرگذار در روند مبارزه تبدیل کرد. در لحظه تاریخی ورود امام خمینی به میهن در بهمن ۱۳۵۷ آیت‌الله خامنه‌ای، به همراه علماء، روحانیون و مبارزان اسلامی برای استقبال از امام خمینی در فرودگاه مهرآباد حضور یافت. در طول دهه فجر انقلاب اسلامی، آیت‌الله خامنه‌ای همواره در کنار امام خمینی بود و در بسیاری از امور به ایشان مشورت می‌داد و همچنین مسئولیت کمیته تبلیغات دفتر امام را به‌دوای مقابله با توطئه‌های خیری و تبلیغاتی مخالفان داخلی و خارجی حکومت اسلامی، مقابله با فرصت‌طلبی‌های احزاب و گروه‌های خارج حکومت اسلامی، تنظیم و انتشار اخبار و انتشار نشریه‌ای به نام «امام» برعهده داشت. خود نیز چند مقاله نوشت و در آن نشریه منتشر کرد.

دهه اول انقلاب اسلامی: بهمن ۱۳۵۷- خرداد ۱۳۶۸

یکی از نخستین عرصه‌های نقش‌آفرینی آیت‌الله خامنه‌ای در روند تکوین نظام جمهوری اسلامی، عضویت و فعالیت در شورای انقلاب بود. این شورا پس از مهاجرت امام خمینی به فرانسه در مهر ۱۳۵۷ و ظهور شانه‌های پیروزی انقلاب اسلامی و ورود نهضت اسلامی به مرحله انقلاب با نظر امام خمینی از اوایل آن شکل گرفت و اعضای آن توسط امام خمینی به‌تدریج انتخاب شدند. اما به لحاظ رعایت ملاحظات مختلف به صورت رسمی در آستانه پیروزی انقلاب در دی ۱۳۵۷ اعلام گردید. نخستین اعضای شورا آقایان مرتضی مطهری، سید محمد حسینی بهشتی، سید عبدالکریم موسوی اردبیلی، محمدرضا مهدوی کنی، سید علی خامنه‌ای و محمد جواد باهنر و اکبر هاشمی رفسنجانی بودند. در ادامه کار شورا نیز افراد دیگری به عضویت آن درآمدند. آیت‌الله خامنه‌ای در اوایل ماه در این جلسات حضور پیدا کرد. شورا در این مقطع، تصمیم‌گیری‌های مهم در مورد مبارزه با رژیم پهلوی، تشکیل کمیته‌های تخصصی، تدوین اساسنامه و مقابله با کشورهای خارجی، از جمله آمریکا و نیز تشکیل کمیته استقبال از امام خمینی بود. اقدام مهم دیگر شورای انقلاب در مقطع قبل از پیروزی، معرفی مهدی بازرگان به عنوان رئیس دولت موقت به امام خمینی بود. پس از پیروزی انقلاب، بهمن ماه ۱۳۵۷ شورای انقلاب قرار داشت عبارت بود از: قانون گذاری در غیاب قوه مقننه، انجام بخشی از وظایف قوه مجریه پس از اندام دولت موقت و شورای انقلاب در تیر ۱۳۵۸ و انجام همین آن پس از استعفا دولت موقت در آبان ۱۳۵۸ تا پس از آن. در کنار این وظایف اصلی، برخی از فعالیت‌ها در امور معضلات و بحران‌های پیش روی نظام نوپای جمهوری اسلامی و مشاوره برای امام نیز بود. به‌رغم تغییر چندین باره ترکیب اعضای شورای انقلاب در ادوار چهارگانه آن تا پایان فعالیتش در ۲۹ تیر ۱۳۵۹، آیت‌الله خامنه‌ای عضو ثابت آن باقی ماند. استادی که در برابر نظر آیت‌الله خامنه‌ای در اجتهاد و بحران‌های پیش روی نظام نوپای مکرر نسبت به ضرورت جلوگیری از نفوذ اعضا و هواداران حزب توده ایران و دیگر احزاب و گروه‌های مخالف انقلاب اسلامی در ارتش و عرصه فرهنگ کشور از مواضع مهم وی در جلسات و تصمیمات شورا بود. او معتقد بود که نظرات آیت‌الله خامنه‌ای در اجتهاد و بحران‌های جامعه نماینده‌ای ضروری در شورا باشد. مسائل کردستان، سیستان و بلوچستان و دیگر مناطق کشور و ضرورت حفظ وحدت با دیگر موضوعات مهم و توجه ویژه وی در شورای انقلاب بود. او بر این عقیده بود که دولت موقت در قصبه کردستان ضعف نشان دهد و باید آن را از راه‌های مختلف حل کرد و از سرایت آن به سایر مناطق قومی کشور جلوگیری نمود. در مورد منطقه سیستان و بلوچستان نیز باساز از تجربه حضورش در زمان تبعید و اطلاع از اوضاع سیاسی و اجتماعی آن منطقه، بر بهبود وضع اقتصادی و معیشتی مردم آن دیر تأکید داشت. در این زمینه در فروردین ۱۳۵۸ از سوی امام خمینی مأموریت یافت در رأس هیاتی عازم آن منطقه شود تا به درخواست‌ها و مشکلات مردم رسیدگی و در مورد وضعیت آن منطقه گزارشی تهیه کند. در این سفر، اقدامات و برنامهریزی‌ها، با برخی از سران و متنفذین محلی منطقه و فرزندان برآموتی‌ها، با برخی از سران و متنفذین محلی منطقه و پاسداران انقلاب اسلامی و جهاد سازندگی از دیگر مواضع اصولی وی در شورای انقلاب بود.

معاونت امور انقلاب و وزارت دفاع ملی

با اندام دولت موقت و شورای انقلاب در آخر تیر ۱۳۵۸ برخی اعضای شورای انقلاب از سوی آن شورا به برخی از وزارتخانه‌های حساس راباره یافتند و از آن جمله آیت‌الله خامنه‌ای به معاونت امور انقلاب و وزارت دفاع انتخاب گردید. همچنین در جریان اندام شورای انقلاب و دولت موقت که با هدف تمرکز بیشتر در قوه مجریه صورت گرفت ایشان به عضویت کمیسیون وزاری امنیتی که سرپرستی و مسئولیت کلیه امور نظامی، نظامی امنیتی، از جمله بحران‌های گنبد، کردستان و خوزستان و مقابله با اقدامات احزاب و گروه‌های ضد انقلاب را برعهده داشت، انتخاب گردید.

سرپرستی سپاه پاسداران

از دیگر مأموریت‌های وی از طرف شورای انقلاب، مسئولیت مرکز اسناد و نیز سرپرستی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در آذر ۱۳۵۸ بود. وی قبل از این نیز به نمایندگی از سوی شورای انقلاب در برخی جلسات سپاه پاسداران شرکت می‌کرد. علت انتخاب او به سرپرستی سپاه باقی ماندن پاره‌ای اختلافات در بدنه و سازمان سپاه بود که در ماه‌های پس از پیروزی انقلاب اسلامی شکل گرفته بود و با تلاش‌های میانجیگرانه به نتیجه نرسیده بود. وی که از حامیان نیروهای نظامی مردمی، به‌ویژه سپاه بود، در مدت حضور در رأس آن نیرو سعی کرد علاوه بر رفع اختلافات موجود، سازمان مناسبی بدان بدهد. او در اسفند ۱۳۵۸ از مسئولیت سرپرستی سپاه به دلیل نامزدی در انتخابات نخستین دوره مجلس شورای اسلامی استعفا داد.

تأسیس حزب جمهوری اسلامی

آیت‌الله خامنه‌ای در ایام منتهی به پیروزی انقلاب اسلامی و پس از آن، هم‌زمان با حضور مؤثر در شورای انقلاب و نمشیت امور انقلاب در دوره

گذار، به همراه سید محمد حسینی بهشتی، اکبر هاشمی رفسنجانی، سید عبدالکریم موسوی اردبیلی و محمد جواد باهنر برای ایجاد تشکلی انقلابی فعالیت می‌کرد. این تشکل با نام حزب جمهوری اسلامی در ۲۹ بهمن ۱۳۵۷ رسماً اعلام موجودیت کرد اما پایه‌های تأسیس آن به جلساتی در مشهد در تابستان ۱۳۵۶ برمی‌گردد که در آن برخی از مبارزان از جمله مؤسسان بعدی حزب جمهوری اسلامی درصدد تشکیل مجمع و سازمان تشکلی برای فعالیت برضد حکومت پهلوی و توسعه اندیشه اسلامی بودند. بر این مینا حزب در دوره فعالیت غیر رسمی خود در ماه‌های منتهی به پیروزی انقلاب نقش مؤثری در برگزاری اجتماعات و سخنرانی‌ها بر عهده داشت که فعالیت آیت‌الله خامنه‌ای در این زمینه قابل ملاحظه بود. از دلایل تأسیس حزب جمهوری اسلامی می‌توان به برکردن خلأ ناشی از فقدان تشکیلات منظم و روزآمد برای سیانت و حمایت از نظام نوپای جمهوری اسلامی، کمک به تداوم انقلاب و حفظ یکپارچگی و حضور مردم در صحنه، بی‌ریزی بنیان‌های اساسی نظام جمهوری اسلامی، سیانت از محوریت نقش آفرینی امام خمینی در دوران پس از انقلاب، تعمیق اندیشه اصیل اسلامی در اذهان مردم، هدایت لحظه به لحظه سیاسی مردم، کمک برای تأمین نیروی انسانی دستگاه‌های اجرایی برای تحقق اهداف انقلاب اسلامی، موضع‌گیری صریح و بافاده در برابر ترفندها و فریب‌های دشمنان داخلی و خارجی اشاره کرد. وی از تهیه‌کنندگان برنامه حزب بود. در تقسیم‌بندی وظایف اعضا نیز وظیفه تبلیغات حزب را برعهده گرفت. ایشان عضو مؤسس و عضو شورای مرکزی حزب بود و در مجموع در دوره تأسیس حزب بیشتر نقش تبیینی ایفا کرد و موضوع حزب را به صورت گفتارها و جزوه‌های ارائه نمود. او در تأسیس شعبه حزب در مشهد نقش داشت و دفتر آن شهر را در اسفند ۱۳۵۷ افتتاح کرد.

دیربگلی حزب جمهوری اسلامی

پس از آیت‌الله بهشتی و دکتر باهنر اولین و دومین دبیرکل حزب آیت‌الله خامنه‌ای در شهریور ۱۳۶۰ از سوی شورای مرکزی حزب به عنوان سومین دبیرکل حزب انتخاب شد. در سال‌های پس از پیروزی انقلاب تا زمان تثبیت نظام جمهوری اسلامی در دهه ۱۳۶۰، حزب جمهوری اسلامی به مثابه رکن مهمی از حاکمیت خارج از ساختار سیاسی رسمی فعالیت می‌کرد و مقوم پایه‌های نظام جمهوری اسلامی بود. ایشان حزب جمهوری اسلامی را نهادهای ضروری جهت حفاظت از کلیت نظام نوپای جمهوری اسلامی می‌دانستند. نخستین کنگره حزب در اردیبهشت ۱۳۶۲ برگزار شد و آیت‌الله خامنه‌ای برای دومین بار به دبیرکل حزب و عضویت شورای مرکزی و شورای داری حزب انتخاب شد. وی در طول دوران ریاست جمهوری در جلسه‌های حزب جمهوری اسلامی در تهران و شهرستان‌ها شرکت می‌کرد ضمن تبیین مأموریت‌ها و اهداف حزب و برپایش هیات دفاتر، شعب و اعضای حزب باسخ می‌داد. ایشان هم‌زمان با دوره دوم ریاست جمهوری نیز دبیرکل حزب جمهوری اسلامی برعهده داشت. در این دوره فعالیت‌های حزب به دلایل مختلف از جمله: رفع بحران‌های سال‌های اول پایه انقلاب، تأسیس نهادها و سازمان‌های حزب، تدریس اسلامی که حزب در تأسیس، تقویت و رشد آنها نقش مؤثری داشت، اشتغال بخش‌های محوری حزب از جمله آیت‌الله خامنه‌ای و هاشمی رفسنجانی در مشاغل مهم نظام در کنار فقدان برخی از بنیانگذاران مؤثران، نارضایتی از اعضای امام خمینی از تبدیل حزب به نهادی عام‌المنفعه و غیره، عامل تقویه و تشدید جناح‌پندی‌ها در درون حزب، کاهش یافت و دیگر کارایی سال‌های اولیه خود نداشت. لذا آیت‌الله خامنه‌ای و هاشمی رفسنجانی در اوایل خرداد ۱۳۶۶ با نگاهی نامه‌ای به امام خمینی و ذکر دلایل پایه‌یاد شده، به ویژه به پیش و تشدید حاد آن حزب و خطر آن برای وحدت و انسجام جامعه، خواستار تعطیلی فعالیت‌های آن شدند. امام خمینی نیز در ۱۱ خرداد ۱۳۶۶ با این درخواست موافقت کرد و متعاقب آن فعالیت‌های حزب تعطیل شد.

امامت جمعه تهران

امام خمینی در دی ۱۳۵۸ آیت‌الله خامنه‌ای را با اشاره به حسن سابقه و شایستگی در علم و عمل به امامت جمعه تهران منصوب کردند. ایشان نخستین نماز جمعه را در ۲۸ دی ۱۳۵۸ امامت کردند. از این تاریخ تا واقعه ۶ تیر ۱۳۶۶ که در مسجد ابوذر تهران به بیان سوه قصد و برائت آن به شدت مجروح گردیدند، به‌همچر مقطع بهمن ۱۶ اسفند ۱۳۵۹ که در جریان سفری تبلیغی در هندوستان به سر می‌برد، نماز جمعه تهران را اقامه کردند. پس از آن نیز همواره این سمت را برعهده داشت. اقدام مهم و ابتکاری وی در مورد نماز جمعه، پیشنهاد برگزاری سینه‌های ائمه جمعه به منظور انسجام شبکه امامان جمعه در داخل کشور و جهان اسلام بود که پس از موافقت امام خمینی، نخستین سینه‌زار در مدرسه فیضیه قم برگزار شد و سپس از سمنان تا مرند متعددی نیز برگزار شد. وی در خطبه‌های نماز جمعه به عنوان یک تریبون اثرگذار، مزین‌ترین و قاطع‌ترین مواضع اولیه و سوبولی و راهبردی نظام جمهوری اسلامی ارائه کرده و همچنین، به تعمیق اندیشه دینی و بینش و بصیرت سیاسی جامعه پرداخته است. اهتمام او به خطبه‌های عربی نیز که مخاطبان آن مسلمانان جهان اسلام بود، از ویژگی‌های خطبه‌های ایشان بود.

نماینده‌گی در مجلس شورای اسلامی

آیت‌الله خامنه‌ای پس از نامزدی برای انتخابات نخستین دوره قوه گذاری مجلس شورای اسلامی در اسفند ۱۳۵۸، از سوی ائتلاف بزرگ نیروهای خط امام شامل جامعه روحانیت مبارز تهران، حزب جمهوری اسلامی و چندین سازمان و گروه اسلامی دیگر در انتخابات مجلس شورای اسلامی حمایت شد و از حوزه انتخاباتی تهران وارد مجلس شد. در مجلس، عضو رئیس کمیسیون امور دفاعی بود. در مدت ریاست ایشان طرح‌ها، ابواب و موضوعات متعددی در آن کمیسیون بررسی شد که در همین ترتیب آنها می‌توان تأمین نیازمندی‌های استخدامی سپاه پاسداران، ادغام سازمان سپاه بود که در ماه‌های پس از پیروزی کردستان، مسائل مرزی، مسئله بلوچستان و سازمان‌دهی نوین ارتش را نام برد. از موضع‌گیری‌های مهم وی در طول نمایندگی می‌توان به پی‌گیری ریاست مجلس جمهوری اشاره کرد. با آغاز جنگ ایران و عراق در ۳۱ شهریور ۱۳۵۹ و به سبب حضور در جبهه‌های جنگ، در جلسات مجلس شورای اسلامی کمتر حضور یافت و سپس از جراحت شدید در ۲۶ تیر ۱۳۶۰ در مراد معدود در آن حاضر شد. با انتخاب به مقام ریاست جمهوری در مهر ۱۳۶۰ او مقننه را ترک گفت.

ادامه در صفحه ۴

